

OM DE BIJENKONINGIN DRAAIT ALLES

door Wim Somsen [518]

Aan onze tweede secretaris van de Somsen Stichting, Wim Somsen, vroegen we in dit blad iets te vertellen over zijn mooie hobby: het houden van bijenvolken.

Iedere docent voelt zich prettig als hij kennis kan overbrengen. Zo ook Wim. Hij is docent biologie, dekaan en sportleraar aan een scholengemeenschap. Hij is muzikaal en je ziet hem op zijn racefiets het grensgebied onveilig maken.

Wim over zijn bijenvolken nu aan het woord:

Imkeren als hobby

Bij het buitenleven horen ook buitenhobby's.

In 1983 verhuisden we van een nieuwbouwwijk in 's Heerenberg naar een huisje buiten in De Heurne. Op een dag las ik in het plaatselijke krantje dat er door de imkersvereniging een cursus voor beginnende bijenhouders werd georganiseerd. Je kreeg een aantal lessen theorie en praktijk onder leiding van een ervaren leraar bijenteelt en na afloop ontving je een diploma en een bijenvolk als beloning. Dat leek me wel wat!

Nu, zo'n achttien jaar later – in het bezit van vier tot zeven bijenvolken – zou ik eigenlijk alles moeten weten over bijen, maar helaas, regelmatig word ik nog verrast door iets onverwachts. Iets vreemds of hoe kan dat nou toch? Dat is meteen het boeiende van bijenhouden en iets van dat spannende wil ik proberen over te brengen.

In de cursus heb ik ervaren dat het fijn werkt om de bijen in een soort half open schuur te houden. Dus voordat ik echt ben begonnen heb ik mijn broer gevraagd of hij een schuur wilde ontwerpen en bouwen tegen een aantrekkelijke prijs. Dat is aardig gelukt (*zie foto*), vind ik. Dat de schuur enkele jaren later, nadat we van vakantie terugkomen, op z'n rug ligt heeft niets met de kwaliteit van de bouw te maken, maar alles met een cycloon, die behalve mijn bijenschuur ook forse bomen in de buurt tot overgave hebben gedwongen. Wonder boven wonder mankeren de bijen niks.

Nu ik dit schrijf is het 15 februari en een zonnige dag met temperaturen rond de tien graden. Op zo'n dag zie je de bijen na een lange winterpauze

voor het eerst weer actief buiten de kasten. Ze vliegen al ijverig heen en weer en ik zie bij ieder volk bijen terugkomen met kleurige klontjes stuifmeel aan hun achterpootjes. Dat is voor mij een teken dat ze goed de winter zijn doorgekomen en dat in ieder volk haast zeker een koningin aanwezig is, die haar eerste eitjes weer gelegd heeft en dat er

een broednestje aanwezig is.

Eén grote klont bijen

Hoe komen die bijen eigenlijk de winter door?

Welnu, ze houden geen winterslaap, maar als het behoorlijk koud wordt vormen ze één grote klont bijen, zodoende houden ze elkaar op temperatuur. Een voorwaarde is: dat ze voldoende wintervoer hebben, want de temperatuur op peil houden kost veel energie. Dus moeten ze regelmatig eten. Een imker zorgt ervoor dat in de herfst ieder volk zo'n twaalf tot vijftien kilo suiker heeft gekregen in vloeibare vorm. Dat slaan de bijen weer op in vaste vorm in de raten. Bijen kunnen prima tegen een strenge winter. Door regelmatig van plek te wisselen zorgen ze ervoor dat het binnen in hun kluit bijen boven nul graden blijft.

Vandaag, met het mooie weer, brengen de vliegbijen stuifmeel en nectar binnen van de bloeiende sneeuwkllokjes, de krokussen en de katjes van de wilg. Het leuke is dat je aan de kleur van het stuifmeel kunt weten op welke bloemen ze vliegen.

Om de koningin draait alles in het bijenvolk. Nu het eerste stuifmeel wordt binnengebracht zal zij zich langzamerhand weer aan haar hoofdtaak wijden: het leggen van eitjes. Eerst nog niet zoveel maar in het voorjaar kan dat wel oplopen tot meer dan duizend eitjes per dag. De koningin is tussen de andere bijen goed herkenbaar door haar veel grotere achterlijf, dat helemaal gebouwd is op het produceren van eitjes. Een aantal hofdames zorgt ervoor dat ze niets tekort komt en proppen haar vol met voedsel, zodat zij zich volledig kan concentreren op het eieren leggen. Deze hofdames zijn werkbijen. Het zijn net als de

koningin vrouwtjes, maar met onderontwikkelde geslachtsorganen. In hun soms zeer korte leven zorgen zij voor het reilen en zeilen in een bijenvolk. Ze beginnen met de jonge larven te verzorgen, die na drie dagen uit de eitjes komen. Later voor het schoonmaken van de raten of het bewaken van het vlieggat tegen vreemde indringers. Ze eindigen als vliegbij voor het halen van stuifmeel en nectar of voor het halen van water. In het hoogseizoen is dat werk zo zwaar dat ze dit hooguit een week of drie volhouden. Dan zijn ze op en gaan ze dood.

Darren sterven de liefdesdood

In deze tijd is er nog een derde soort in een bijenvolk, de zogenaamde darren. Dat zijn de mannetjes. Ze zien er een beetje log uit en maken bij het vliegen een zwaarder zoemend geluid. Hun enige taak is in het late voorjaar de nieuwe koningin tijdens haar bruidsvlucht te bevruchten. Verscheidene darren mogen de koningin bevruchten en sterven daarna onmiddellijk. Een mooie maar harde dood. Verder hangen de darren de hele zomer nutteloos in de kast, vliegen bij mooi weer hun rondjes, laten zich voeren door de werkbijen en worden tegen het eind van de zomer met z'n allen uit de kast verjaagd: de zogenaamde darrenslacht.

Een sterk volk bestaat in het hoogseizoen wel uit veertig- tot zestigduizend werkbijen. Het zoemt dan geweldig rond de kasten, bijen vliegen af en aan, de geur van honing hangt rond de bijenschuur en de imker wrijft zich in zijn handen. Het blijft natuurlijk een hobby, maar het is leuk wanneer er toch minstens twee keer per jaar honing uit de raten geslingerd kan worden.

Een zwerm vliegt uit

Doordat in het voorjaar de koningin heel veel eieren produceert groeit het volk behoorlijk. Zo kan het zijn dat de ik eind mei plotseling een grote zwerm bijen aan een tak zie hangen voor mijn bijenschuur. Als ik toevallig zelf getuige ben van het uitvliegen van een zwerm is dat prachtig! Met hópen tegelijk wringen de bijen zich door het vlieggat naar buiten en beginnen woest in grote kringen rond de bijenschuur te vliegen. Het gezoem is van ver te horen. Na een poosje keert de rust weer. De duizenden bijen verzamelen zich als een grote tros aan een tak voor de bijenschuur. Waarom eigenlijk dat zwermen? De oude koningin vindt dat het in de kast te druk wordt. Ze stopt met het leggen en wordt daardoor wat mobieler. Na enkele dagen verlaat zij de kast, waarbij de helft van het volk haar achterna gaat. In de kast zijn intussen wel acties gaande om voor nieuwe koninginnen te zorgen. Een aantal jonge larfjes krijgt speciaal voedsel, zodat daaruit geen onvruchtbare werkbijen groeien, maar vruchtbare nieuwe koninginnen. Als ik zorg dat ik de zwerm op

tijd uit de boom haal en een nieuwe kast geef heb ik via natuurlijke weg een volk erbij.

Echte imkers zorgen ervoor dat vóór het zwermen begint ze de koningin uit het volk halen en met een paar duizend werkbijen in een andere kast stoppen. Een kunstzwerm maken heet dat. Het eerste

volk zorgt voor nieuwe koninginnen en de oude koningin is tevreden in haar nieuwe kast en zwerm normaal niet meer. Ik doe dat gewoonlijk ook, maar af en toe is het zo moeilijk om de koningin te vinden in een groot volk. Dan wacht ik het zwermen af. Dat is weer spannend.

Een aantal keren per jaar neem ik een kijkje in de kast. Vroeg in het voorjaar, om te kijken of het volk goed de winter is doorgekomen, later om de koningin te zoeken en wéér later om de bijen hun ijverig verzamelde honing af te pakken. Gewoonlijk heb ik dan een bijenkap op en een pijp bij de hand. Wel werk ik bijna altijd zonder handschoenen en natuurlijk loop ik wel eens één of meer steken op. Daar raak je op den duur aan gewend, maar de eerste keer dat ik een aantal steken in m'n handen opliep, voelde ik dat drie dagen later nog. Het ene volk is rustiger dan het andere, dat ligt aan het ras. Nu werk ik met *carnicabijen*, die vrij rustig zijn.

Bijen met rugnummers...

Veel imkers reizen met hun volken. In het voorjaar naar de bloeiende vruchtbomen, later naar de koolzaadbloei in de polder of aan het eind van het seizoen naar de heidevelden. Mijn volken blijven thuis, de honing opbrengst is dan wat minder, want

de bijen moeten meer moeite doen om nectar te vinden. Mijn honing bestaat in het voorjaar uit een mix van fruitbomen- en paardenbloesem honing. In de zomer is het een combinatie van de opbrengst van de linde en van alle tuinen van Dinxperlo. Alles binnen een straal van vijf km rond de kasten is bevliegbaar voor m'n bijen.

Dat het imkersvolk iets vergrijsd in Nederland is duidelijk. Ook door de beruchte *varroa ziekte* zijn in het verleden veel imkers gestopt. Voor onze Amerikaanse lezers noem ik nog een andere bekende bijenziekte: het zogenaamde *Amerikaanse vuilbroed* (leuk woord voor onze vertaler, Johan). Deze ziekte is zeer besmettelijk en dodelijk voor een bijenvolk. Ondanks deze sores blijft het een leuke hobby. Het kost me behoorlijk wat tijd. Ik heb wel eens verteld dat al m'n bijen rugnummers hebben en ik iedere avond kijk of ze weer op tijd terug zijn.

Honing is natuurlijk een super gezond product en is bij mij verkrijgbaar zolang de voorraad strekt. Voor dit jaar ben ik er al doorheen. Een ieder die nog meer wil weten over het bijenhouden is altijd welkom in De Heurne, want er valt nog veel over te vertellen. ©